

SPOŁECZNIE ODPOWIEDZIALNI

W obronie praw człowieka i związków zawodowych

Wolność do organizowania się, prawo do strajku, rokowań zbiorowych, zakaz dyskryminacji działań związkowych to fundamentalne prawa i wolności człowieka, które nie mogą być przeoczone i pomijane w debacie na temat społecznej odpowiedzialności biznesu.

Europejska Konfederacja Związków Zawodowych (EKZZ) krytycznie ocenia działania firm, które uznając siebie za społecznie odpowiedzialne jednocześnie nie respektują praw pracowniczych i związkowych.

Jak już wcześniej informowaliśmy, w ramach projektu „Promocja standardów społecznej odpowiedzialności w przedsiębiorstwach” wypracowane zostanie narzędzie oceny ogólnego społecznego, zaangażowania firmy. Model ten przygotowany będzie w oparciu o projekt normy ISO 26000, zaś działania NSZZ „Solidarność” będą skupiały się w szczególności w obszarze stosunków pracy. Tu zaś, poruszać będziemy m.in. problem działania związków zawodowych w miejscu pracy oraz jakości dialogu społecznego. W tym kontekście ważne jest aby przywrócić się przypadkom łamania nie tylko praw człowieka ale także postawom dyskryminującym aktywność związkową.

Światowy Przegląd Łamania Praw Związkowych

Co roku Międzynarodowa Konfederacja Związków Zawodowych wydaje raport dotyczący łamania praw związkowych i pracowniczych.

Dokument ten jest jednym z narzędzi sieci współpracy na rzecz obrony praw człowieka i związków zawodowych (ang. Human and Trade Union Rights – HTUR), w której aktywnie uczestniczy NSZZ „Solidarność”.

Tendencje na świecie

Treść tegorocznego przeglądu ukazuje społeczne skutki obecnego kryzysu finansowego i gospodarczego, które dotyczą miliona pracujących ludzi na całym świecie.

Doświadczenia związane z kryzysem wyraźnie wskazują na potrzebę budowania globalnej gospodarki opartej na zasadach godnej pracy, sprawiedliwości społecznej i lepszego podziału dóbr. Na całym świecie zarówno pracownicy

jak ich rodziny, boleśnie odczuwają wpływ rosnącego bezrobocia oraz zanikających produktywnych i godnych miejsc pracy. Recesja gospodarcza i zachodzące w jej wyniku zmiany negatywnie wpływają na poszanowanie praw pracowniczych.

Prawa związków zawodowych powszechnie uważane są za prawa człowieka w miejscu pracy. Dwie kluczowe konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) definiują i gwarantują owe prawa. Są to konwencje: 87 dotycząca wolności związkowej i ochrony praw związkowych, ratyfikowana przez 149 krajów – członków MOP oraz konwencja 98 dotycząca zasad organizowania się i rokowań zbiorowych, którą ratyfikowało 159 krajów członkowskich MOP.

Dane raportu dowodzą, że pomimo ratyfikacji tychże konwencji, niebezpiecznie nasila się i rozpowszechnia trend łamania i pogwałcenia fundamentalnych praw człowieka i związków zawodowych.

Kraje gdzie najczęściej dochodzi do łamania praw związkowych to m.in. Kolumbia, Birma, Białoruś, Sudan, Zimbabwe, Iran, Pakistan, Filipiny. W tym roku do tej listy można jeszcze dodać kraje takie jak Honduras i Gwatemala. W wielu pozostałych krajach tendencje do dyskryminacji działalności związkowej charakteryzują się nieco niższą częstotliwością występowania. Ingerencja w działalność związków została odnotowana m.in. w Iraku, Kuwejcie, Łotwie, Kirgistanie, Rosji, Turcji, Wenezueli.

W 2008 roku 76 związkowców straciło życie w wyniku aktywnej działalności na rzecz obrony praw pracowniczych. Ameryka Łacińska ciągle pozostaje obszarem o najwyższym wskaźniku zabójstw dokonywanych na związkowcach z tytułu ich działalności.

W każdym kraju i regionie świata funkcjonowanie i zakładanie związków zawodowych jest ograniczane i uniemożliwiane. Podobnie wygląda sytuacja z prawem do strajku. W Chinach zakazane jest formowanie niezależnych związków zawodowych. Wszelkie próby dzia-

łań podejmowanych w tym kierunku kończą się aresztowaniami, karą pozbawieniem wolności bądź też skierowaniem do obozu resocjalizacyjnego, który faktycznie jest obozem pracy.

Kilka tysięcy działaczy związkowych zostało usuniętych z pracy za udział w akcjach protestacyjnych, wielu z nich zostało aresztowanych lub poddanych innym formom dyskryminacji. Uwagę przykuwają także standardy pracy i łamanie praw pracowniczych w strefach bezcłowych (Export Processing Zones) w Hondurasie, Pakistanie, Bangladeszu, Kenii, Kostaryce czy Gwatemali.

Nie bez znaczenia dla fundamentalnych praw związkowych i pracowniczych pozostaje stosowanie i popularyzacja nowych form świadczenia pracy. Znaczny wzrost występowania fałszywego-przymusowego samozatrudnienia, podwykonawców, agencji pracy odnotowano zarówno w uprzemysłowionych jak i rozwijających się krajach. Taki stan rzeczy raportowały m.in. Korea, Chorwacja, Polska, Czarnogóra, Gruzja, Maleszja i wiele innych. Z przesłanych danych, można wysnuć wniosek, iż przyszłoroczny raport pokaże znaczne pogłębianie się tego problemu.

Postępujące procesy globalizacyjne oraz kryzys ekonomiczny i finansowy wywierają zniemną presję na rynki pracy, warunki pracy i poszanowanie praw pracowniczych we wszystkich krajach na świecie. Pracownicy często są zastraszeni widmem relokacji, outsourcingu, redukcją zatrudnienia. To wszystko wpływa na znaczne osłabienie działania związków zawodowych oraz możliwości egzekwowania przez nich swoich praw.

Europa – działanie antyzwiązkowe

Działania antyzwiązkowe odnotowane między styczniem a grudniem 2008 roku zostały uznane za najostrzejsze w okresie minionych kilku lat.

Łamanie praw pracowniczych i związkowych występują głównie w obszarach dyskryminacji działaczy związkowych, unikania rokowań zbiorowych i zawierania układów zbiorowych pracy, zmian legislacyjnych osłabiających działania związków zawodowych oraz siłę negocjacji zbiorowych. Nie bez znaczenia dla wolności i jakości funkcjonowania związków zawodowych pozostają działania podejmowane przez rządy niektórych krajów regionu.

Kraje Europy Centralnej zwróciły także uwagę na występowanie podwójnych standardów w stosunkach pracy w przypadku niektórych przedsiębiorstw międzynarodowych.

Dyskryminacja działaczy związkowych

FOT. PAWEŁ GLANERT

29 kwietnia br. w Warszawie odbyła się manifestacja przeciwko likwidacji stoczni. Po jej zakończeniu policja rozpoczęła atak na protestujących. W jego wyniku rannych zostało kilkadziesiąt osób.

Pomimo postępu i rozwoju społecznego, stosowanie agresji oraz przemocy fizycznej wciąż należy do popularnych form dyskryminacji działaczy związkowych w naszym regionie.

Liderka jednego z greckich związków zawodowych została zaatakowana kwasem siarkowym, co spowodowało trwałe okaleczenie. Akty przemocy wobec działaczy związkowych odnotowano m.in. w Bułgarii czy Rosji, w Hiszpanii jeden ze związkowców został brutalnie zamordowany przez ETA.

Przypadki nieuzasadnionego użycia siły przez policję wobec osób uczestniczących w pokojowych demonstracjach czy protestach miały miejsce m.in. w Turcji. W Polsce policja brutalnie potraktowała protestujących stoczniowców używając gazu pieprzowego oraz pałek.

Jednym z przejawów dyskryminacji są aresztowania działaczy związkowych. Taka sytuacja miała miejsce szczególnie w Turcji czy na Białorusi. Związkowców aresztowano za udział w demonstracji.

Jak wskazują dane w raporcie ok. 2400 europejskich działaczy związkowych zostało zwolnionych z pracy z tytułu przynależności lub aktywności związkowej. Te przypadki dotyczą m.in. Polski, Gruzji, Turcji, Rosji, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii.

Rokowania zbiorowe i zmiany legislacyjne

FOT. GRZEGORZ DOBYSZUK

Wasza chciwość, nasz kryzys – nic z tego – to tylko niektóre hasła pod którymi demonstrowali związkowcy z całej Europy w ramach Dni Akcji ogłoszonych przez EKZZ 16 maja w Pradze.

Oprócz praktyk uderzających w prawo do organizowania się, zagrożone jest także prawo do negocjacji zbiorowych.

Jest kilka czynników, które składają się na taki stan rzeczy. Oprócz ogólnego trendu decentralizacji stosunków pracy, do osłabienia prawa do negocjacji zbiorowych przyczyniają się zmiany legislacyjne ograniczające działania związków zawodowych, a zatem i rokowań zbiorowych. Sytuację pogarsza dodatkowo bieżący kryzys. Odnotowano próby wprowadzenia zmian w regulacjach prawnych związanych np. z ograniczaniem prawa do strajku czy pikiet – przypadek Belgii. Istotne są także zmiany prawne wprowadzone jako narzę-

dzia walki z kryzysem. Te także wywierają negatywny wpływ na swobodę i efektywność działania związków zawodowych. Dotyczy to m.in. Polski, Francji, Czech, Węgier czy Serbii.

EKZZ krytycznie ocenia niektóre wyroki Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS). Usunięcie klauzul społecznych z prawa zamówień publicznych w Niemczech (sprawa Rufferta) EKZZ oceniła jako „otwarte zaproszenie do dumpingu społecznego”. Jeśli chodzi o pozytywny wpływ orzecznictwa ETS, warto przytoczyć przykład Belgii gdzie wzmocniły się prawa do reprezentacji pracowników w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Polska – łamanie praw związkowych

W przypadku Polski zaraportowane zostały m.in. przypadki dyskryminacji działaczy w postaci zwolnień z pracy, kontrolowania przez pracodawcę działania związkowców – zakładanie podsłuchów, filmowanie pracowników biorących udział w demonstracjach, wywieszanie zdjęć zwolnionych pracowników na bramie wjazdowej i zabranianie im wstępu na teren zakładu pracy. Rzucanie fałszywych oskarżeń, zawstydzanie i nadmierna ingerencja w swobodę działalności zakładowej organizacji związkowej.

Kraje Europy Środkowej zauważają tendencję do stosowania podwójnych standardów w przedsiębiorstwach międzynarodowych. W polskich czy węgierskich oddziałach zagranicznych korporacji znacznie częściej dochodzi do łamania praw związkowych i pracowniczych przez co obniżane są standardy pracy. Częściej także dochodzi do łamania prawa do informacji i konsultacji.

Ponadto istotne są przytoczone wcześniej zmiany w formach świadczenia pracy oraz powszechne ignorowanie stanowisk i opinii związków zawodowych w procesie konsultacji społecznych. Takie antyzwiązkowe działania rządów charakterystyczne są dla wielu krajów raportujących.

Danych do raportu dostarczyły łącznie 143 kraje. Ramy ustawodawcze oraz efektywnie działające instytucje powinny zapewnić adekwatną ochronę oraz gwarancję praw do organizowania się i rokowań zbiorowych. Niestety w wielu częściach świata w tym Azji czy na Bliskim Wschodzie prawo do organizowania się w dalszym ciągu nie jest gwarantowane konstytucją lub prawem pracy.

Skuteczna implementacja międzynarodowych konwencji czy nawet prawa pracy na poziomie krajowym oraz poszanowanie praw związków zawodowych nadal pozostawia wiele do życzenia.

Pomimo istniejących ataków na aktywność związkową, przykłady dyskryminacji, zabójstw, prześladowań, związkowcy nadal walcą o poszanowanie swoich praw.

Ryzykując utratę pracy czy nawet życia, narażając się na inne formy dyskryminacji związkowcy na całym świecie podejmują akcje solidarności wzajemnie wspierając się w walce o swoje prawa.

MKZZ podkreśla iż, jej misją teraz bardziej niż kiedykolwiek, jest wspólna walka o sprawiedliwość oraz obronę praw związkowych na świecie, gdyż „krzywdą wyrządzoną jednemu jest krzywdą dla wszystkich”.